

Передплата

на «РУСЛАНА» вивозять:

в Австрії:

на цілий рік . . . . 30 кор
на пів року . . . . 10 кор
на чверть року . . . . 5 кор
на місяць . . . . 170 кор

За границею.

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Виреш ми очі і душу ми виреш: а не возьмеш милости і віра не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня
крім неділь і руских святах
о 5¹/₂ год. пополудня.

Редакция, адміністрація і
експедиція «Руслана» під ч. 1.
пл. Домбровского (Хорунчини). Екпе-
диція місцева в Агенції Со-
коловского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереженє. —
Рекламації неопечатані вільні
від порта. — Оголошеня зви-
чайні приймають ся по ціні
20 с. від стрічки, а в «Наді-
сланім» 40 с. від стрічки. По-
дяки і приватні донесеня по
30 с. від стрічки.

Ревізія австро-угорської угоди.

(X) Цілоно-торговий союз між Австрією а Угорщиною (або т. зв. угода) єствує в дійсности лише формально, бо одна і друга сторона є ним невдоволена. В Австрії загально так говорять, а многі таки і вірять тому, що в т. зв. угоді з 1867 р. всі користи загорнула Угорщина. В Угорщині знов невдоволені сею угодою задля того, бо она, мовляв, затирає державну самостійність угорського королівства. З обидвох сторін отже бглядають ся за способами направи сего зла, але в Австрії многі виступають вельми рішучо за тим, щоби довести до повної розлуки сего союзу, в Угорщині, бодай в останних часах, не рестає говорити про розлуку а радіб перевести лише певні зміни. Але й ті зміни мають бути вельми рішучі і далекосяглі, так що з властивого союзу небогато остало, окрім хіба єго імени.

Тими бажаними змінами одначе стають Угри в суперечности так з Короною, як і з австрійською державною радою, а позаяк тут розходить ся о спільні справи, то само собою розуміє ся, що угорське розумінє угоди, яко одностороннє, не може легко здобути собі признаня. Взагалі показує ся з кождим днем, що спільні питання дійшли до того степеня, що жадна з обидвох інтересованих сторін не може дальше посунути ся, не наражючи цілости на пропаче. Задля того всякі зміни і можливі нові інтерпретації, наколиб треба їх зробити, можна перевести лише при обовільнім порозуміню всіх покликаних до того чинників. Міністер-президент бар. Гавч вказав дорогу до сего в другій своїй промові.

Бар. Гавч указав на неперечний факт, що поодинокі постанови угодових законів бувають ріжно толковані і що від 1867 р. економічні відносини так значно змінили ся, що давнійші постанови не відповідають уже новим відносинам. Тим хотів бар. Гавч звернути увагу і признав конечну потребу усуненя тих недотач також для Австрії.

«Відповідним способом до усуненя непорозумінь і неясних толковань, говорив бар. Гавч, видають ся мені історично переказані і в австрійських законах предвиджені депутації, котрі мали би бути свобідно вибрані обосторонними парламентарями, розуміє ся, при збереженю обосторонних, самостійних і независимих прав законодавчих... Відповідною хвилею до вибору таких депутацій вважав би я той час, коли торговими договорами будуть обезпечені основи для економічного житя обидвох половин монархії».

Справді §. 36 австрійського закона угодового предвиджує для порозуміня про непрагматичні спільні справи висланє парламентарних депутацій і дійсно таку депутацію вислала вже державна рада в р. 1867, а доказом сего служить у Вістнику держ. законів під ч. 97 оповіщений закон з 16. липця 1867. Справедливо отже міг

бар. Гавч сказати, що єго предлога має о-свою як історичну, так і позитивного за-кона.

З боку угорської коаліції можна часто почути, що они бажать можливого для них виходу з сего положеня, можливого порозуміня, компромісу і т. п. Бар. Гавч вказав дорогу до такого порозуміня і єго можливість. Ся предлога міністра-президента заслугує на тим більшу увагу, позаяк опирає ся також на відомій коронній програмі. Зависить се отже від Угрів, щоби вступили на сю дорогу, або з свого боку вказали иншу можливу також для Австрії.

З державної ради.

По відчитаню внесень та інтерпецій і по відповідях міністрів внутрішних справ Біляндт-Райта і війни Шенайха, президент Фетер заявляє, що в наслідок помилки відобрав вчера гр. Штернбергові голос, бо думав, що він обидив палату. З сеї причини президент прикликує єго до порядку, однак уділює єму наново голосу. Пос. Штернберг перепрашає ще раз палату за свій вчерашній поступок (кинув склянкою з водою на Вольфа) і полемізує дальше з пос. Лехером, виводячи, що біда Австрії лежить в тім, що не має родовой шляхти, а тільки аристократичні роди. Відтак полемізує з соціалістами, заявляючи, що розширенє виборчого права без розширеня власти парламенту не принесло би багато хісна. В університетській справі бажав виданя університетського закона, який уможливив би творенє найвисших шкіл кождій народности після єї волі і потреби.

Сям покінчено дискусію над промовою бар. Гавча, а приступлено відтак до нарад над наглим внесеньм пос. Суклієго в справі заради зростаючій еміграції в Країні. По промові внескодавця міністер гр. Біляндт-Райт признає з пожалуванем, що еміграція в Країні зростає в застрашаючий спосіб, однак не належить здержувати сего руху поліційними репресаліями, а натомість як найстараннійше заопікувати ся переселенцями та улекшити їм поворот до вітчизни. За те протів агітації агентів належить виступити як найострійше. Ті засади є заступлені в правительственім проєкті закона про еміграцію. Справу будови залізниць в Країні і зміни військових законів правительство розсліджує і після можности узгляднить. Наглість внесена п Суклієго ухвалено і часть в справі залізниць переказано комісії, а часть прийнято in merito.

З черги приступила палата до нарад над наглими внесеньми в справі заведеня загального, рівного, безпосередного і тайного права голосованя.

Перший пос. Крамарж збивав ріжні заміти, підношені протів права загального голосованя. Обава перед радикалізмом і клерикалізмом не є оправдана. Привілей великої посілости є вже нині неможливі. Бесідник вказує на ізольованє становиско чеської шляхти, яка не має жадного культурального впливу ані для Німців, ані для Чехів. Впрочім шляхта має застережений достаточний вплив в палаті панів. Коли 6 мільонів Чехів має тільки 72 мандати, то 9 мільонів Німців має їх 200. Класифікація народів після суми оплачуваних податків мусить устати. В дуже сильних зворотах бесідник виказував, що

загальнє право голосованя причинять ся до сконсолідованя і зросту сили держави.

Відтак пос. Сустерсеїц підпирив своє нагле внесенє в справі загального голосованя, а дальше промовляв ще послаи Фресль, Брайтер, Дашинський що до своїх таких самих внесень.

По кількох запитах до президиї замкнено засіданє о год. 1/4 10. вечером. Слідуюче нині о год. 11. перед полуднем.

В справі рускої гімназії в Березанах.

(Дальше).

Що до першого, то Поляки були вже від самого 1848 р. у значно кориснійшій положеню, маючи середні школи в части чисто польські, в части переважно польські, підчас коли у східній Галичині школа задержувала безпереривно німецький характер аж до 1867 року. Супроти німецьчини ученики обох краєвих народностей були менше більше в однакім положеню: чужий язык однаково був трудний і однаково корисний для одних і других. Зі зміною викладової мови на польську ситуація змінилась: польській молодіжи наука приходила о стілько лекше, о скілько Русинам тая же, до того користь нової мови викладової взагалі була обмежена. Остаточнє все те не дало себе так прикро відчутти доти, доки величезна більшість шкільної молодіжи рекрутувалась з посеред так зв. інтелігентних родин, бо серед них польська мова загально знана. Від колиж соціальні потреби і культурні змаганя обіймили ширші верстви суєсильности, від тоді упривілейованє польської народности а уполіудженє рускої виступило ярко на верх. До того коли з 1870 роком заведено вступні іспити до I кл., при чім очевидно знанє польської мови було головним предметом проби, руский ремісник, руский міщанин, селянин і робітник мали для своїх дітей приступ дуже утруднений, підчас коли ті самі категорії Поляків не мали в тім згляді майже віяких перенон. Се все було доконечним результатом переміни 1867 року і мусіло випасти некорисно для Русинів, хоч би в польських школах панувала безпримірна толеранція національна, хоч би учителями в них були самі найгорячіші Русини. На жаль одначе до того засадничого прилучило ся вскорі нове: В формі неприхильної тенденції супроти рускої молодіжи і очевидно стремленя властей і учителів до удержуваня числа сеї молодіжи більше менше означеного minimum. Одним словом здобутки сеї системи, се три четвертини того, що зоветь ся перевагою польської культури в Галичині.

Так само польська школа справила поступенну ріжницю у відносинах чисельних обох народностей: коли в 1851 р. Поляків числено 1,864,101 (45.31 процент), то Русинів 2,281,839 (50.09 проц.); в 1857 р. Поляків 1,981,076 (43.11 процент) а Русинів 2,085,431 (45.36 проц.); в 1869 р. ті числа були 2,490,299 (45.80 проц.) і 2,311,909 (42.67 проц.); в 1880 р. 3,058,400 (51.50 процент) і 2,549,707 (42.94 проц.); в 1890 р. 3,720,000 (56.30 проц.) і 2,835,000 (42.90 проц.) — то в 1900 р. ті числа були — 3,983,702 (54.76 проц.) і 3,074,449 (42.20 процент).

Хоч львину пайку того великого зросту польської народности треба приписати конскрипційним махінаціям, то все таки видно тут по-

ступенний зріст польської народності не тільки коштом Жидів і Німців але також і Русинів. в тім головна заслуга польської школи. Перед захопленням Поляками всіх середніх шкіл відносини рускої молодіжи до польської були значно для нас корисніші, як по 1867 р. Возьмім приміром 1861 р. (для Русинів не найкорисніший): на 5322 гімназійних учеників в Галичині було 3259 (61 процент) Поляків, а 1376 (26 процент) Русинів. Порівняймо з тим стан з 40 літ пізніше т. е. 1901, тоді побачимо, що на 17.334 гімназійних учеників належить 13.600 себто 78.50 процент польської народности, а 3.339 себто лише 19.3 прц. до рускої.

Коли візьмемо на увагу ще й реальні школи, то стан сей представляє ся для Русинів ще сумніше: 80.2 процент Поляків, а 17.6 процент Русинів. Спеціальні приміри пояснять сю переміну ще ліпше: приміром в Дрогобичи було в 1865 р. в тамошній гімназії 154 Русинів, а в 1903/4 р. було їх лиш 126; в Станиславові в 1861 р. 220 Русинів, (Поляків лише 122) — а в 1903/4 лише 193; в Самборі в 1858 р. — 203 Русинів, а в 1903/4 р. лише 164.

Таких примірів можна би навести безліч, а всі они докажуть наглядно, що від заведення польської мови викладної, заведення вступних іспитів почало ся систематичне відсуванє Русинів від гімназій, яке від часу до часу прибирало форми простого переслідуваня. Ціль справді осягнуто: половина населеня не дає навіть п'ятої часті шкільної молодіжи, підчас коли друга половина дає чотири п'яті, а зваживши ще, що руска молодіж з малими виїмками сконцентрована у східній часті краю, 90—80 процент руский, — а 20—30 процент жидівско-польський, то покаже ся тут ріжниця ще яркіше. Русини не дають більше як 30 процент молодіжи в середніх школах східної Галичини на 70 процент Поляків з Жидами. Такі відносини не можуть не відбитися на культурнім стані всієї галицько-рускої суцільности. — Коли з польської сторони чуємо часто слова про висність польської культури, то не повинно ся при тім забувати, що зріст польської культури в Галичині ішов поруч із довтанєм культурних прав руского народа і систематичним киданєм колод під його культурний розвиток. Польська школа, неприхильна Русинам, творила і творить маси польської інтелігенції ворожої Русинам, котра у східній Галичині стає елементом антидемократичним і реакційним. На прихильність сеї польської інтелігенції, котра має всі шкільні власти в своїх руках, до рускої народности взагалі доводить з одної сторони до більше менше зручних проб винародовлюваня єї (приміром справа латинників і Жидів), а де се не можливе, доводить до стремленя, аби удержати рускі маси в некультурности та аналіфбетизмі. Діждали ся ми тих сумних часів, що намість давнішого ідентифікованя ворога робучого народу з паном-шляхтичом, тепер ще завзятійшим ворогом соціально-культурного поступу руского народа треба уважати Поляка-демократа, що рівночасно горячо і щиро дбати буде про добро і поступ польського люду, або хоч того, що його має надію спольщити (латинників у східній Галичині). Польська інтелігенція того покрою чимраз численніша на Руси; незабаром в єї руках опивають ся всі галузі власти, сили і впливу, а з тою хвилею наставить цілком явна, систематична політика екстермінаційна на Руси: щось в роді кольтоніальної політики у Камеруні чи там в краю Герерів.

На сю страшну небезпеку руска суцільність мала до недавна очи досить замкнені, але в послідних часах зрозуміла она добре, що їй грозить. Зрозуміла се не тільки інтелігенція, але передовсім маси руского робучого народу, для котрого головна нинішня шкільна система кує кайдани: загалом вся маса руского народу мусить тепер розпочати безоглядну боротьбу за ті права, які єї на полі шкільництва належать ся. Буде се без сумніву борба інтензивніша і горячіша, аніж дотеперішня політична, який там не буде єї результат, то все таки об'єктивний світ признасть рускому народови в Галичині честь борця за культурний поступ. Нині нема серед нас чоловіка, аби

не знав, що доти не станемо в ряді культурних, європейських, а хочби тільки австрійських народів, доки не мати мемо своїх по формі і духу всіх шкіл народних, середніх і вищих. Нам не в голові відбирати те, що тепер має у своїх руках польська народність у східній Галичині; не хочемо нарушувати єї стану посіданя, хоч і таке змаганє історично не булоб не оправдане; хочемо тільки, щоби на дальше державним коштом з загальних податкових доходів не роблено у східній Галичині прислуги і користі тільки для польської народности з виразним наміром культурного неволєня рускої. Руский народ хоче бути культурною нацією і то не в чужій а в своїй власній національній одежі!

Више виказано мабуть достаточо, що польська школа середна — держить рускі маси здалека від користаня з висшої освіти. Та не богато мабуть треба доказувати, що й та горстка, що маз змогу добитись у ту школу, не може як слід користати з науки. Поминаємо часті випадки переслідуваня, несправедливості і неприхильності шкільних властей для неї, що в останніх часах стали майже типові. Кождому ясно, що хочби того всього цілком не було, ученики Русини в польських школах не можуть і так вповні здобувати собі плодів науки однаково з польською молодіжню, хочби задля того, що тратять енергію і час на поборєне трудностей в опанованю чужої мови. Нині загально признано ученими педагогами, що вартість і успішність науки найліпше запевнена тоді, коли она єсть подана у національній формі; себто в рідній мові. Учити в чужій для молодіжи мові — се значить впоювати їй чужі понятя в чужій формі, бож язык — се нічо иншого як форма для думки. Сеж аксіомат в педагогії, що викладною мовою може бути лишень рідна — наводити авторитетні голоси про се булоб тут за богато, бож прецінь ніхто не стане оспорювати сеї засади. Та сама рация, котра велить Полякам в Росії бойкотувати російську школу і домагатись польської, велить Русинам протестувати проти польської школи в східній Галичині і боротись о руску.

Усе те, що више сказано, мотивує наглядно загальне бажанє і стремліє Русинів до достаточного числа власних середніх шкіл. На підставі тих самих мотивів звертають ся отсе тепер Русини бережанського округу, усякого стану і зваян до компетентних властей з рішучим домаганєм: оснувати в Бережанах державну гімназію з рускою викладовою мовою.

Домаганє се вповні оправданє. Бережани є центром ось тих політичних повітів: бережанського, підгаєцького, рогатинського, перемишлянського і величезна більшість гімназійної молодіжи збираєть ся як раз з тих повітів: на 736 учеників було в шк. р. 1904/5 з бережанського повіту 371, з підгаєцького 116, з рогатинського 92, з перемишлянського 29, з всіх інших повітів Галичини тільки 127. — Простір округу 4.294 км. квадрат. з 368.843 мешканцями має всього на всього одну середню школу. Коли візьмемо середній простір і середню скількість мешканців хочби самої східної Галичини в розкладі середніх шкіл, то виходить, що бережанський округ повинен мати аж три середні школи; а міряючи відносинами в західній Галичині, де одна школа середна припадає на 1.083 км. квадрат. і 113.716 мешканців — повинна Бережанщина мати аж 4—5 ішкіл. Віддаленє між Бережанами а найближшими гімназійними містами перевищує найбільше віддаленє гімназійних міст у західній Галичині: до Золочева 42 км., до Тернополя 52 км., до Бучача 55 км., до Львова 78 км., до Стрия 80 км. Що у населеня Бережанщина росте змаганє в посиляню дитий до школи, свідчать хочби дати з послідних десяти літ: в 1896 р. було з кінцем року 344 учеників, 1897 — 375, 1898 — 402, 1899 — 431, 1900 — 477, 1901 — 482, 1902 — 467, 1903 — 630, 1904 — 655, 1905 — 736, а в біжучім шкільнім році записало

ся 832 публичних учеників, значить ся, число учеників зросло в тім часі більше як 100 прц. і коли в 1896 р. було всього 11 відділів, то нині єсть їх 16—18. Як бачимо з тих чисел, бережанська гімназія перестала вже від кількох літ бути нормальною. Супроти того, що нема ніякої надії, аби на будуче число учеників меншало, або хоч держалось на одній висоті, виходить цілком очевидно, що вже крайня пора усунути се переповненє: основанєм другої гімназії. Загально теж відомо, що дотеперішній будинок бережанської гімназії може помістити ледви половину учеників і клас, друга половина мусить шукати приміщеня в ріжних розірваних, невідповідних локалях. Отже побудованє нового будинку є нильним ділом, а з тою хвилею розділ гімназії стане доконечний, щоб гімназія була нормальна і могла відповісти педагогічно-дидактичним вимогам.

Яка має бути ся друга гімназія? Очевидно руска. За тим промовляють ось які рации. Више означений округ після урядової статистики з національного боку представляє ся так: бережанський повіт 60.05 прц. Русинів, 39.55 прц. Поляків, підгаєцький 62.53 прц. Русинів і 37.43 прц. Поляків, перемишлянський 60.74 прц. Русинів і 36.58 прц. Поляків, рогатинський 73.63 прц. Русинів і 26.03 прц. Поляків — отже цілий округ має 64.27 прц. Русинів а 34.89 Поляків. Однак як загально відомо, числа ті цілком фіктивні, бо до польської народности вчислено тут Жидів, які творять 11.38 прц. і що до національности є мало що не всі індиферентними та моглиб бути з однаковою а властиво ще й більшою рацией зачислені до Русинів; так само в рубриці польської народности фігурує вся римокатолицка людність є. є 23.87 прц., з котрих що найменше половина приналежить до рускої народности; що більше між Поляками бачимо ще 1 прц. греко-католиків, а се вже у східній Галичині є з виїмкою великих міст явище просто неможливе, противно великі маси римокатолицкого обряду уживають виключно рускої розговірної мови.

Отже зредукуванши ті числа до дійсного стану, дістанемо для бережанського округу: 76.19 прц. Русинів, 11.93 прц. Поляків і 11.38 прц. Жидів. Одним словом що найменше три четвертини населеня округу належить до рускої народности. Отже коли 11.93 прц. Поляків а хочби і 23.31 прц. разом з Жидами має дотеперішню гімназію, то проста справедливості вимагає, що 76.19 прц. Русинів повинні мати хоч 3 середні школи в окрузі. Навіть якби числа урядової статистики були правдиві, руска людність творить дві третини населеня, тож повинна мати хоч 2 середні школи. Таким способом виходить ясно, що домаганє, аби друга гімназія в Бережанах мала руску викладову мову, єсть мінімальним культурним постулятом людности округу, а виповненє його буде одним з примітивних актів національної справедливости.

Розуміть ся, нема найменшого сумніву, що нова руска гімназія мати ме достаточну фреквенцію; скорше можна бояти ся надмірної фреквенції, коли дотеперішня польська гімназія з всіми труднощами, полученими з польською викладовою мовою, могла зібрати в 1904/5 р. аж 36.5 прц. Русинів, число майже рівно 37.9 прц. дійсних Поляків (без Жидів), то очевидно, що до гімназії з рускою викладовою мовою руска молодіж буде горнути ся численно. Теперішнє абсолютне число Русинів 311 (1905/6) само собою достаточне для цілої осмюкласової нормальної гімназії: в I кл. 64, II кл. 63, III кл. 40, IV кл. 24, V— 44, VI— 24, VII— 24, VIII — 28.

Що се число не буде маліти а зростати, показує число молодіжи в низших класах (64, 63, 40 і т. д.), але і погляд на поступенний зріст загального числа за останніх 10 літ: 114, 120, 138, 155, 165, 170, 199, 212, 214, 263, 311 — значить ся за послідних 10 літ зросло абсолютне число Русинів о 272 прц. Варто пригадати теж, що в часах перед впровадженєм польського языка викладового, коли для учеників Поляків і Русинів були однакові шанси в доступі до гімназії — число Русинів перевищало число Поляків: прим. в 1851 р. було 87 Русинів — а 83 Поляків, в 1861 р. було 103 Русинів а лиш 82

Поляків, в 1865 р. здавало перший іспит зрілості 25 Русинів, а тільки 8 Поляків (з Жидами) і т. д. Вкінці ніхто не може закинути, що руска молодіж, коли хоче учити ся в своїй мові, може знайти приміщеня в котрійсь з сусідніх руских гімназій. Подане в горі віддалене Бережан від інших гімназійних міст збиває сей закид ґрунтовно. Золожене рускої гімназії в Бережанах направилоб також хоч в части ту велику несправедливість, яка діється Русинам на поли середного шкільництва.

(Конець буде.)

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. При зміні чвертьроку просимо наших Вп. Передплатників о скорє відновленє передплати, зглядно о вирівнанє залеглостий та о приєднуванє нам нових передплатників.

Н О В И Н К И.

— **Календар.** В суботу: руско-кат.: Теклі первомучениці; римо-кат.: Юстини діви. — В неділю: руско-кат.: Евфровини; римо-кат.: Бриґіди.

— **Митрополитий суфраган.** Одна з газет доносить, що теперішній ректор дух. семінарії у Львові, о. др. Йосиф Жук, має небавом бути іменованій суфраганом С. Е. Митрополита Шептицького.

— **Із Скалата доносять:** Дня 29. м. м. відбули ся перші загальні збори новооснованої Філії Руского Товариства педагоґічного. На зборах явило ся 18 учителів, 1 учителька, 9 священників, бурмістр п. Ерліх і відпоручник Тов-а педагоґічного зі Львова. Збори отворив о. Володимир Винарський, зазначивши задачі і змаганя Філії. По виборі президії зборів приступлено до дневного порядку нарад. До виділу вибрано: о. Чайковського, о. Винарського, Хаджая і Ваньчицького. Шарока дискусія була при обговорюваню задачі Філії, почім ухвалено отворити бурсу, устроїти відготовляючий курс для вступних іспитів до середних шкіл і заснувати педагоґічні кружки. На удержанє бурси призначено крім добровільних датків і постійних оплат, одну третину членських вкладок. На зборах підніс п. Ерліх справу отвореня приватної гімназії в Скалаті, на яку перед 30 літами зложив п. Розеншток 8.000 дукатів. Сей фонд вносить тепер около 300.000 К а теперішній властитель Скалата поробив кроки, щоби фундацію ввести в житє і є надія, що вже в осени 1906 р. буде можна отворити першу класу. Буде то гімназія приватна, яка небавом дістане право публичности, а що відсотки від згаданого капіталу не вистарчать на заспокоєнє всіх видатків, тому рішив куратор, що кождий ученик мусить оплачувати чесне в квоті 80 К річно і від тої оплати не може бути звільненім. Фундаційний акт продовжено вже правительству до затвердження і після всякої імовірности в осени слідує того року вирине потреба приміщеня тих хлопців, що запишуть ся до гімназії. Удержанє їх може вносити місячно найвишє 12 К, а дочисливши до того що місяця 8 К на шкільну оплату, ванесе коніт удержаня одного ученика 20 К на місяць. За ті гроші може хлопець утриматись і в Тернополи, де має ще й ту користь, що науку побирає в своїй матерній мові. Збори рішили однак, що мимом обовязкового оплачуваня чесного та приватна гімназія принеслаб Русинам значні користи, в виду чого постановлено всіми силами старатись о заснованє дешевой бурси.

— **З Сокала.** Українська молодіж в Сокалі устроює дня 10. жовтня с. р. в сали «Народного Дому» великі вечери з танцями. Попередять продукційні вокальні, відчит та аматорська вистава «Настоящі», комедія о. Б. Бикевича в 1 дії. Бує се послідня забава на більші розміри, в котрій бере участь перед відїздом вся акад. молодіж з п. віту. Комітет докладає всяких заходів, щоби забава випала як найкраще. Строй народні або візатові. Вступ 2 К + 3 К. Початок о 8 год. вечером. На танці мають вступ лишєнь запрошені. Чистий дохід на «Народний Дім» в Сокалі. Запрошеня вже розіслано. Хто би впрочім запрошеня не одержав а хотів би взяти участь, най зголосить ся ласкаво у підписаного. — *М. Книш, „Народний Дім“, Сокала.*

— **В Судовій Вишні** відбуде ся ві второк дня 10. с. м. концерт в честь Т. Шевченка.

— **Руский народний театр** має з Коломиї поїхати до Станиславова, звідтам до Стрия, а опісля загостити до Львова.

— **Пожарний Соціл** в Станьковій, стрийського повіта, засновано на статуті львівського «Сокола». Намісництво вже затвердило статут.

— **250-лтий ювілей облоги Львова Хмельничим** припадає за кілька тижнів. В той день ма-

ють Поляки устроїти богослуженя у всіх костелах і жиївській біжниці, зроби збори в магістрацій сали, зарядити відчити у всіх міських школах, устроїти в міські театрі представленє штуки п. з. «Облога Львова», видати історичний твір на сюмин, розкинути даром 10.000 примірників популярного опису тої події і вибити медалі. Се все ухвалила вчера міська рада єп бюс на внесене радного і рідника суду Холодецького і призначила 2000 К кредиту на видатки а 500 К на купно білетів на представленє для молодіжи. Проти сеї ухвали, обиджаючої чувства Русинів і провокуючої 30 тисяч львівських жителів і 3 мільони руского населеня Галичини, не відозвали ся ні словом протесту два радні, Павлішак і Макович, котрі признають ся до Русинів лишє при виборах до ради, а при послідних виборах навіть належали до руского виборчого комітету. Русини се собі затамлять. Вшехольська міська рада Львова забуває, що Полякам не було би мило, если би Русини сьвяткували ювілей польського погрому над Жовтими Водами, під Кореунем аб. Пилавцями. Таке поведєнє не провадить до злагоди напружених відносин, але копає ще більшу пропасть між двома «братними» народами заселюючими край.

— **Мушинська етика.** На вчерашнім засіданю міської ради Львова заінтерпелював р. Адам президента міста, чи він чув, що в гімназії Франц Йосифа по смерти катехита о. Лепкого має виклад гр.-кат. реліґії відбувати ся в рускій мові? Президент Міхальський покvapно заявив, що він про те нічого не чув, але в кождім разі до того не допустить. Чи п. Міхальського будуть о то питати? — але не о се йде. Виклад реліґії в рідній мові, о що Поляки бороли ся в Росії, і що їм навіть російське правительство яко належне право признало, стоїть їм котию в горлі, если ходить о Русинів.

— **Рускі школи в Америці.** Амер. «Свобода» пише в посліднім числі, що на пів мільона Русинів в Америці є лишє кілька руских шкільних будинків, а найчастійше відбуваєсь шкільна наука по темних, смєрдячих павничях під церквами, або по приватних тісних домах. «Чи може руска дитана — каже «Свобода» — подобати собі таку школу після того, як висидить 5-6 годін в анґлійській школі, чи може радо єпішити до неї? Вкінці, чи не робимо ми кривди нашим дітям змушуючи їх сидіти в подібних школах, особливож їх слабому нерозвитому здоровлю? Тай хто учить у тих наших руских школах? Люди, що по більшій часті самі не повинні ходити до школи; люди, що самі не вмють по-правно писати та читати а о других предметах шкода й говорити. Деякі з них так «високо» вчені, що навіть писаного самі не вмють прочитати а лиш друкване, ажжвають в бесіді Бог знає якої мови, а одиноким їх єредством педагоґічним — се патик! Мабуть не дуже відбігнемо від правди, кажучи, що всіх руских учителів в Америці які справі заслугують на сю назву, можна сьміло порохувати на пальцях двох рук! Алеж бо і на тім ще не конець, бо навіть тах кількох людей, що вправді єснобіні і хочуть щось руских дітей навчити, не можуть як слід сьмовити свої задачі заади спеціальних обставин, які майже усюди по наших громадах панують. Бо чиж може один учитель хоч би і який, навчити чогось 80, 100 або 120 дітей різного віку і підготованя? Певно що ні, бо се фізично не можлива річ. Додайте до усього повешого брак усякої системи, усякого плану в наукуваню, які панують у наших школах, а будете мати вірний образ хаотичного і попросту абсурдного положеня нашого руско-американського шкільництва. Вправді на вічу в Мс. Keesport, Ра. говорилось дещо про направу того положеня, були предложені деякі плани, вибрано навіть комітет, але о скілько нам звісно, на тім і скінчилось». Амер. «Свобода» визнає проте всі рускі громади в Америці, аби будували школи і старали ся о відповідні учительські сили.

— **З львівської архієпархії.** Канонічну інституцію дістали оо.: Максим Килян на Рівнів, Віктор Несторович на Лани, Єпіфамій Роздольський на Сняву, Йосиф Мельницький на Звижень, Евстах Хрущевский на Вирі, Євген Бартош на Підлиці і Володимир Ем. Кузьма на Плуґів. — Завідателства дістали: Николай Гюшовский в Баличах подор., Теодор Гураль в Якимові, Мирон Данилович в Соколові, Диониз Майковский в Поручині, Богдан Охримович в Голній, Теодор Кузьмів в Підгірцях, Григорій Грушка в Сливках, Филип Свергун в Вільхівці, Іван Пачовский в Полоничах, Роман Заричкий в Івачеві і Петро Рудакевич в Челеях. — Сотрудниками назначені: Іван Жигаль в Болехові, Василь Сірко в Старомійщині, Йосиф Филипович в Добростанах, Александр Левич в Кудобинцях, Еразм Мазуревич в Сороках, Іван Адам з правом управы в Чемеринцях, Николай Демків в Ліцані і Володимир Давидяк в Олеску. — Іспит конкурсний для стараючих ся о парохії, відбуде ся 1. і 2. падолиста с. р. — Виставлена на конкурс з речинцем по 14. жовтня парохія Сливки, черегинського деканата, а з речинцем по 18. падолиста парохії: 1) Озірна, деканата зборівського, 2) Кинашів, дек. галицького, 3) Лука мала, дек. ска-

латського, 4) Полоничі, дек. унівського, 5) Соколів, дек. теребовельського, 6) Клецівна, дек. нарайського, 7) Ярчівці, дек. зборівського, 8) Смерже і 9) Хащованє, дек. скольського, 10) Баличі подор., дек. болехівського, 11) Чагрів, дек. журавеньського і 12) Воробіївка, дек. тернопільського. — Крилошаїнські відзнаки дістали оо.: Константин Строчкий, бувший декан роздольський а тепер парох в Лисятчах і Роман Крижановский, парох Небилова. — О. Александер Стефанович, професор реліґії в львівській женській учит. семінарії, іменованій радником і референтом митрополитий консисторії. — Григорій Качала, укінчений богослов, прийатий до дух. звязи львівської архієпархії.

— **Дрібні вісті.** Доповняючий вибір соймового посла з міст Горлиць-Ясло відбуде ся дня 31. с. м. — Бурмістром м. Добромила став вибраний знова др. Людвик Цвікліцер. — В Синевідзку, стрийського повіта, навав оводі в ночи один з робітників в цілі рабунку родину богатого купця Адлерберґа і сокирою поранив купця і єго жінку. На крик наймички напасник утік і забув шапку. Адлерберґ помер наслідком одержаних ран.

Всячина.

— **Новий міський театр в Чернівцях** отворено ві второк. Рано відбуло ся торжество вложеня послідного каменя, підчас якого промовляли: черновецький бурмістр др. Райс, краєвий президент др. О. Бляйлебен і надрадн. будів. Фельмер від фірми «Фельмер і Гельмер», яка отсе вибудовала вже 48. театр! Черновецький театр вибудовано на тзв. війскових ґрунтах коштом 660 тисяч корон (не числячи декорацій) із місцем на 863 осіб. У своїй промові радн. Фельмер кількома наворотами акцентував «німецькість» театру, дарма що черновецькі Німці віднеслись до него доволі холодно. П. Фельмер перед своєю промовою мабуть не завдав собі труда познакомитись із етноґрафічними відносинами на Буковині, а з окрема в Чернівцях. По прочитаню основної грамоти, замувано єї. Сьвято покінчилось традиційним битєм молотком по посліднім камені, яке замкнув відповідною промовою дир. театру Раушенгофер. Вечером відбулось торжественне представленє, котре розпочав твір Бетовена «Посльята дому», принагідний твір д-ра Норста «Der Museu Einzug», закінчений живим образом, у якім брали участь усі групи народів Буковини, а між ними і руска із членів «Бук Бояна». Відтак відграти артисти комедію Шлентера «Maria Theresia», яка сама по собі марненька і завдячує свою виставу в Чернівцях тільки одній назві.

— **Чи ліпше садити дерева в осени, чи на весні?** В умірованих сторонах, де підсоне лагіднійше а земля легка, добре захищена від зимних вітрів, то, розуміє ся, ліпше в осени засаджувати, чим на весні. Але за те у зимнійших околицях, де земля тяжка, виставлена на вітри, ліпше садити на весні. В осени найліпше зачинати садити з початком жовтня, як дерева вже листя не мають, бо до того часу, нім настануть великі морози, дерево може пустити в коріні парістки, якими може діставати поживу для себе. Се найліпше видно на деревах, що ми їх в осени призначили на то, щоби їх посадити на весні. Як розглянути корінь тих дерев, то покаже ся, що в них повирастали маленькі парістки в осени. От колиб ті дерева посадити було в осени, то ті парістки були би розвивали ся далі, отже і дерево скорше розвивало би ся, та ті парістки звичайно через пересаджуванє на весні не розвивають ся вже так добре а часом миршавіють зовсім. Також добре перед садженем на кілька тижнів повикупувати ями, де мають бути дерева. Кілько то дерев посаджених на весні зісохло, між тим посажені в осени на відповіднім ґрунті чудово розвивули ся.

Телеграми

з дня 6. жовтня 1905.

Будапешт. Президія палати вельмож розіслала обіжник до членів палати в справі участі в демонстраційнім поході до гробу Людвика Кошута, який має нині відбути ся. Магістрат прибрав і осьвітів мавзолей Батіяного і гробовець Кошута.

Білгород. Скупштина збере ся дня 14. с. м.
Петербург. Вчера відбула ся у ґр. Сольського конференція в присутности ґр. Вітого в справі проєктованої реконструкції кабінету.

Християнія. Штортінґ починає завтра наради пад карльштадською угодою. Меншість спеціальної комісії вносить, відкинути угоду і зарядити людове голосованє або передати спр роземному судуви в Газі.

Надіслане.

Colosseum
в пасажи Германів
при ул. Соляній у Львові.
від 1. до 16. жовтня 1905.

Нова сензаційна програма.

Щоденно о 8. год. вечер представлено. В неділі і свята 2 представлення о 4. год. попол. і о 8. год. вечером, Що п'ятниці High Life представлено. Білети вчасніше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 9 З купленням білетом на фотелі, ложі і рядні крісла можна їхати даром на представлене омнібусами Кольосею, які ждуть коло Віденської Каварні.

„Термінар“

календар на рік 1906.

приладжений до потреб канцелярній адвокатаких, нотарияльних, судових, для лікарів і учителів, для товариств заробково-господарских і для всіх тих заводів, де суть потрібні щоденні записки для памяти, — вийде в Тернополі з початком жовтня накладом д-ра Ізидора Голубовича.

Зміст календаря:

1. Календар на рік 1906.
1. Записки на кожний день.
3. Тарифа адвоката.
4. Тарифа нотарияльна.
5. Тарифа оплат лікарів в поступованю карнім.
6. О стемпльованю книг торговельних.
7. Приписи податкові для товариств заробково-господарских.
8. Слалі стемплеві з відповізними поясненнями
9. Належитости при висах гіпотечних.
10. Витяг з тарифи стемплевої.
11. Новий закон о належитостях від перенесеня власности (закон з д. 18. червня 1901. ч. 7). В. з. д.)
12. Пояснення приписів почтових і телеграфічних з заподанем тарифи.
13. Таблиці до обчислюваня процентів.
14. Спис руских товариств кредитових з поданем стопи процентної від вкладок і пожиток.
15. Виказ адвокатів.
16. Спис нотарів.

Ціна одного оправного примірника виносить одна корона (вже разом з пересилкою поштовою).

Анонси приймає видавця, або друкарня п. Йосифа Степка в Тернополі.

Календар буде виконаний старанно і на гарнім папері, про те сподіємо ся, що пов. Громада підобре наше видавництво своїми замовленнями.

Анонси просимо зголошувати безпроволочно, позаяк календар вже друкує ся.

Ціни анонсів:

За цілу сторону друку 30×17 см. 32 К
» 1/2 » » » 16 »
» 1/4 » » » 8 »

Лев Лопатинський.

СВЕРУХА комедія з сільського життя в 3 актах -
Ціна 60 сот.

З життя схоплені типи, погідна веселість і простота сценічної обстановки чинять сю комедню дуже пригідною до вистави навіть для менших аматорских кругів.

Набути можна в Ставропільській книгарни у Львові.

Лев Лопатинський.

★ ★ ★ **Перед і за кулісами**
та другі оповіданя. ♦ ♦ ♦
— — — Ціна 1 К. — — —

Зміст: *Перед і за кулісами.* — Будник 417.
— *Ягоди.* — *Атак серця.* — *Збиточности.* — *Акторске щастя.*

Набути можна в Ставропільській книгарни.

фізикально-диететична Лічниця

Д-ра Маржавського

в Косові (за Коломиєю)

(зел. станція Заболотів або Впжниця)

отворена до кінця жовтня.

Курация овочева і доповняюча по побуті в здоровицах.

Композиция Ярославенка на фортепян

* „Л Ю Б О Щ І“ *

вальці по К 1-50,

* I-ший Народний Марш *

по К 1-00

продають ся по всіх книгарнях у Львові і в Перемишлі, в Станиславові у Штавадахера, в Чернівцях у Пардінього, в Самборі у Гайзіта в Тернополі у Комоневського і в Коломиі у Оренштайна.

Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченки

у Львові (ул. Театральна ч. 1) повідомляє, що має на складі отсі новини: II том „Історії України Русів“ Грушівського. II вид. брош. 7-50 К, опр. в полотно 8-90 К, опр. в півшкірок 10 К, Лепкого „В горах“ гарно оправні по 2 К, „За красою“, альманах в честь Кобилянської, брош. 3 К, опр. 4 К. — При замовленю оправлених книжок просимо подавати, якої краски має бути оправа.

Кашель!

Хто на него терпить, най уживає випробованих усмиряючих і смачних

Kaiser's Brust-Caramellen

2740 нотар. потверджених свідотств стверджує певний успіх при кашлю, хрипці, катарі і флегмі.

Пачка 20 і 40 сотників. Правдиві лише з маркою охоропною „Три сосни“. Склади: у Львові: С. Гай, аптека; Зигм. Рукер, аптека; Петро Миколай і Ска, дрогуєрні; Якоб Найзер, аптека; О. ф. Шиклер і Син; Кароль Палевский, аптека; Ів. Шивелес; М. Лавовский аптека; Адольф Ашкенази, аптека під зол. слоном; І. Шпес-оратинський, аптека; Антон Ербар; Едмунд Курпер, дрогуєрня; Лев Калібер, аптека в Бродях; Іоаким Фрідман, апт. в Миколаєві; Зигм. Ротенберг, аптека в Олесью; Герм. Енгельдер в Перемишлянах; Мартин Собель в Стрию; Д. Ройнгер апт. в Збаразі; Моріц Бібрінг, апт. в Станиславові; Стан. Бурса в Косові; Юліян Новіцкий, апт. в Печеніжині; Е. Стенцель, апт. в Коломиі; Адольф Дуретер, апт. в Бережанах; Зигм. Лі дес, аптека в Вишнітчині; Золодислав Нагалік окр. апт. в Бережанах; Б. Вальк, дрогуєрня в Станиславові; І. Б. Діак, дрог. в Ярославі; Е. Геллер в Надвірні; С. В. Лянгінгер в Самборі; Др. Юл. Францос, апт. в Тернополі; Вільг. Ляндесберг, апт. в Бродях; Здєслав Завалкевич в Камінці; Г. М. Фішер-апт. в Станиславові; Аптека під Білим Орлом В. Філіпка в Н. Санчи; Лавр. Цімерман маг. фарм. в Підволочисках; Івн. Гешелес, апт. в Геродну; Ст. Фалішевський, апт. в Балигороді.

За певну і добру льокацію поручаємо:

- 4 1/2 % листи гіпотечні
- 4 % листи гіпотечні
- 5 % листи гіпотечні премісовані
- 4 % листи Товариства кредитового земского
- 4 % і 4 1/2 % листи Банку краєвого
- 4 % позичку краєву
- 4 % облігації пропінацийні і всілякі ренти державні

Ті папери продаємо і купуємо по найточнішим курсі деннім.

КОНТОРА ВИМІНИ

ц. к. упр. гал. акц.

БАНКУ ГІПОТЕЧНОГО

Л. Лопатинського ПАРАЦЯ

комедія в 3 актах зі співами (з побуту літників)

відзначає ся невичерпаним йовіальним гумором і жвавим діяльгом. Ся комедія збогачує знатно галерію типів у наших народних штуках так з кругів селян, як і міщухів. Сьмішність ситуацій і характерів розмішена рівномірно між мужиків і панів, і тому ся комедія вадає ся надзвичайно до вистав по читальнях, бо селянин не буде тут бачив себе як звичайно в комедії унослідженим недотепом, але противно має нагоду посьміяти ся трохи і з Містових літників. Попри те все сей твір носить на собі знамя етичної і патріотичної свідомости.

— Ціна 2 кор. —

Набути можна у накладчика С. Горуна у Львові, пл. Домбровського ч. 1, і в книгарнях.

Що року горять хлопські міліони неасекуровані!

„ДНІСТЕР“

Товариство взаїмних обезпечень у Львові (Рянок 10) одиноке руске Товариство асекурацийне обезпечає будинки, движимости, збіжє і пашу на случай пожежи. По пожарі виплачує „Дністер“ зараз відшкодованя; оцінку шкід переводить разом з місцевими членами; через 12 літ виплатив „Дністер“ відшкодовань в сумі 5 міліонів, 340 тисяч корон.

ФОНДИ „ДНІСТРА“ вивосять (з кінцем р. 1904) суму 1,183,874 кор. і уміщені суть в цінних паперах.

В „ДНІСТРІ“ єсть обезпечених більше як 300.000 будинків. На покритє хат черепом дістають члени „Дністра“ позичку в Товаристві кредитовім „Дністер“.

ПОЛІСИ „ДНІСТРА“ приймають ся при всіляких позичках в Банку краєвим, касах ощадности і касах сиротинських.

ЧИСТИЙ ЗИСК по скінченім році звертає ся членам; в літах 1901—1904 звернув „Дністер“ членам 284.857 кор.; (за літа 1900 до 1902 по 8%, за 1903 р. 5% премії)

АГЕНЦІЇ „ДНІСТРА“ находять ся у всіх містах і більших селах і треба подавати обезпечене через агента; господарі письменні повинні старати ся о агента „Дністра“ в таких сторонах, де інші агенти „Дністра“ не роблять. Агенти „Дністра“ заробили вже провізіві 662.807 корон.

НА ЖИТЕ обезпечає ся тільки через „Дністер“ в Товаристві Крак.; свою провізю від сих обезпечень дає „Дністер“ на рускі добродійні ціли.

„Дністер“ припоручили Преосв. Епископські Ординаряти.

Стережіть ся огня! Асекуруйте ся в „Дністрі“!

Покривайте свої хати черепом (дахівнами)!